The Effect of Social Variables on Language Shifts

Wancharat Dechwilai [1]

Abstract

This article analyzes the relationship between linguistic variables and social variables in order to determine which social factors affect language change. It also considers and responds to issues raised in previous studies on whether language shifts are a result of social variables. Social variables are important factors involved in language shifts. There are variations according to a speaker's age, gender, stratification, and ethnicity. Social contexts such as the relationship between speakers and listeners, circumstances, topics, purpose, communicative ways, and culture, also play an important role in language change. It can be seen that language can be shifted from one to another. Thus, the phenomenon of language shifts can be explained by considering social contexts which reflect the changes in society. Within this context, the language users themselves must understand the nature of language and recognize their language roles in order to prevent a loss or even extinction of their own language. Therefore, understanding the nature of language can be an effective way to preserve one's native language.

---

[1] Lecturer, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus
wancharat@phuket.psu.ac.th

การเปลี่ยนแปลงของภาษาตามตัวแปรของสังคม

วันจรัตน์ เดชวิลัย [2]

บทคัดย่อ

"การเปลี่ยนแปลงภาษาตามตัวแปรของสังคม" เป็นบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาษากับตัวแปรของสังคม ว่าปัจจัยใดทางสังคมมีความสัมพันธ์กับลักษณะของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นการแสดงคำตอบในปัญหาภาษาที่เกิดขึ้นในสังคมว่าการแปรส่งผลให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมจริงตัวแปรของสังคมที่เป็นปัจจัยทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลงนั้น ได้แก่ คุณสมบัติทางสังคมของผู้ใช้ภาษาเช่น อายุ เพศ ชนชั้น ชาติพันธุ์ เป็นต้น นอกจากนี้พบว่า บริบทการใช้ภาษาทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง กาลเทศะ เรื่องที่พูด วัตถุประสงค์ วิธีการสื่อสาร และสังคมวัฒนธรรม ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาษาด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษาโดยนำบริบททางสังคมเข้ามาพิจารณาก็เพื่อต้องการให้เห็นภาพสะท้อนความเป็นไปของสังคม และเพื่อต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านมุมมองของผู้ใช้ภาษาในสังคมให้มีความเข้าใจธรรมชาติของภาษามากขึ้น ว่าปรากฏการณ์ของภาษาสามารถแปรสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่งได้ เพียงแต่ผู้ใช้ภาษาต้องเข้าใจบทบาทของภาษาที่ตนเองใช้ก็จะไม่ทำให้เกิดความแปลกแยกในการใช้ภาษา สถานการณ์ของภาษาที่กำลังจะสูญหายก็จะไม่ปรากฏในสังคม ดังนั้นการที่เราเข้าใจและรู้เท่าทันธรรมชาติของภาษา ก็ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ภาษาของชาติพันธุ์อีกทางหนึ่งด้วย

---

[2] อาจารย์ ประจำคณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต
wancharat@phuket.psu.ac.th

บทนำ

"สังคมมนุษย์เป็นสังคมภาษา" มนุษย์เรียนรู้ภาษาได้เป็นอย่างดีก็เพราะกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ภาษากับสังคมจึงมีความสัมพันธ์ต่อกัน อีกทั้งภาษาเป็นเสมือนสมบัติของสังคม เฉกเช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้เมื่อกระแสสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมิติของภาษาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วยเช่นกัน

ภาษาในฐานะเป็นวัฒนธรรมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงทำให้ไม่สามารถแยกความสัมพันธ์ของภาษากับสังคมออกจากกันได้ ดังที่ศรีศักร วัลลิโภดม (2541) ได้อธิบายถึงความหมายและความสัมพันธ์ภาษากับสังคมไว้ว่า สังคมจะเป็นสังคมขึ้นมาได้ก็เพราะมีภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารในสังคม ซึ่งสังคมมาจากการรวมกลุ่มคนที่อยู่ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งมาช้านาน จนมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และมีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางในการดำรงชีวิตร่วมกันเป็นแบบอย่างเดียวกัน ดังนั้น ภาษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดรวมถึง การสร้างวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้นในสังคม ด้วยเหตุที่สังคมมีโครงสร้างซับซ้อนจึงทำให้สังคมหนึ่ง ๆ สามารถแยกเป็นสังคมกลุ่มย่อย ๆได้ และในแต่ละกลุ่มสังคมย่อย ๆ ดังกล่าวก็จะมีการใช้ภาษาในสังคมที่แตกต่างกันออกไป ดังที่ พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2544,197) ได้กล่าวถึงสภาพการใช้ภาษาในสังคมต่าง ๆ ไว้ว่า "ภาษา (language) เป็นคำที่มีความหมายกว้างมากและมีการใช้ศัพท์นี้แพร่หลาย บางครั้งหมายถึงภาษาจากคำพูดของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ บางครั้งหมายถึงภาษาย่อย (dialect) ที่ใช้สื่อความหมายในท้องถิ่นหรือใช้ในกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางสังคมหรืออาชีพต่างกัน นอกจากนี้ยังหมายถึงภาษามาตรฐาน (Standard language) หรือหมายถึงภาษาเฉพาะบุคคล (idiolect) ก็ได้ กล่าวคือ หากภาษาหนึ่ง ๆ มีคนพูด 5 ล้านคน ภาษาเฉพาะบุคคลในสังคมภาษานั้นก็จะมีถึง5 ล้านภาษาด้วยเช่นกัน"

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ภาษาในสังคมมนุษย์ที่ใช้ในการสื่อสารมีลักษณะที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ซึ่งในความหลากหลายของภาษาดังกล่าวนั้นสามารถส่งผลให้ภาษามีการแปร ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านตัวแปรของสังคมนั่นเอง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549,48) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการแปรภาษาไว้ว่า "อันที่จริง ความหลากหลายหรือการแปรในภาษาเป็นเรื่องธรรมดาเกิดกับทุกภาษา ภาษาไทยมีตัวอย่างของการใช้ภาษาที่แปรตามความแตกต่างทางสังคมของผู้พูด เช่น การใช้คำสรรพนามที่ต่างกันในกลุ่มผู้หญิงและผู้ชาย การใช้คำที่ต่างกันตามอายุ การออกเสียงคำควบกล้ำที่ต่างกันระหว่างคนที่มีการศึกษากับคนที่ไม่มีการศึกษา การออกเสียงสระ หรือพยัญชนะที่ต่างกันตามถิ่นที่อยู่อาศัยและชาติพันธุ์ของผู้พูด เป็นต้น" ด้วยเหตุนี้อาจกล่าวได้ว่าไม่มีภาษาใดในโลกที่คงเป็นหนึ่งอยู่เสมอโดยไม่มีการแปรและเปลี่ยนแปลง ซึ่งธรรมชาติของภาษาอาจมีการแปรสภาพในการใช้ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เราต้องเลือกใช้รูปแบบของภาษาให้เหมาะสมกับ กาลเทศะและกลุ่มบุคคลที่เราพูดเป็นสำคัญ เพราะการที่เราไม่เข้าใจธรรมชาติของภาษาในการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก็อาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านการใช้ภาษาขึ้นได้ เช่น การใช้คำนามประเภทอาการนามที่มี การ ความ (การทดลอง การพิจารณา) ในภาษาพาดหัวข่าว หรือการนำเอาคำแสลงไปใช้ในภาษาราชการ เป็นต้น

ดังนั้น การแปรภาษาตามบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ของสังคม จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาไม่เหมาะสมก็ส่งผลให้ภาษามีการแปรและมีการเปลี่ยนแปลงได้ ลักษณะของการแปรภาษา

และการเปลี่ยนแปลงภาษานั้น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548,10-12) ได้กล่าวว่า การแปร นั้นจะมีรูปเบี่ยงเบนไปออกไปจากเดิม หรือเบี่ยงไปจากรูปมาตรฐาน แต่ก็ยังมีส่วนที่บ่งบอกได้ว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับรูปเดิม หรือรูปมาตรฐาน เช่น การออกเสียง มหาวิทยาลัย เป็น มหาลัย เป็นต้น แต่ในส่วนการเปลี่ยนแปลงภาษานั้น จะหมายถึงการที่มีบางสิ่งบางอย่างมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ด้วยเหตุนี้การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นลักษณะการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ หรือลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันในช่วงเวลาที่ต่างกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของภาษานี้สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของภาษา และอาจเกิดขึ้นในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้า ๆ หรืออาจเกิดขึ้นได้อย่างทันทีทันใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม ฉะนั้น การเข้าใจกระบวนการธรรมชาติของภาษาถึงปัจจัยในการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นการเป็นการรู้เท่าทันพลวัตของภาษาในสังคม

การเปลี่ยนแปลงของภาษาตามตัวแปรของสังคม

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารในสังคม ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาดังนั้นเมื่อมิติของสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ก็ย่อมส่งผลให้ภาษามีการเคลื่อนไหวและแปรเปลี่ยนไปตามสังคมเช่นกัน ด้วยเหตุนี้บทบาทของภาษานอกจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารแล้วยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบความคิดและวิถีชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามตัวแปรของสังคม จึงมุ่งแสดงให้เห็นว่า ภาษาอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมและการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม ดังที่ เฟิร์ธ (อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์.2544,22-23) กล่าวว่า "สังคมมีอิทธิพลต่อเรามาตั้งแต่เด็ก ๆ เราเล่นบทบาทตั้งแต่ระดับครอบครัว อาชีพ สังคมไปจนถึงระดับชาติ และเราเรียนรู้การใช้ภาษาตามบาทบาทของเราด้วย" ฉะนั้น จะเห็นว่าภาษากับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน การจะทำความเข้าใจภาษาให้ถึงแก่นจึงไม่สามารถศึกษาได้เพียงแต่ความรู้ในภาษาด้านไวยากรณ์ (grammatical competence) เท่านั้น แต่ต้องนำเอาบริบททางสังคม(Social context) เข้ามาพิจารณาด้วย เพื่อจะได้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษาได้ และการศึกษาในลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า "การศึกษาภาษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม" (Sociolinguistics) กล่าวคือเป็นการศึกษาภาษาของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม โดยมุ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางภาษากับสถานภาพทางสังคม และอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่มีต่อภาษา ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544,22-23) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการศึกษาว่า "เมื่อศึกษาการแปรของภาษาตามตัวแปรของสังคม นักภาษาศาสตร์สังคมมักจำกัดกลุ่มที่ศึกษาตามตัวแปรที่ตนสนใจ เช่น กลุ่มอายุ เพศ หรือชนชั้น เป็นต้น" ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม จึงจำเป็นต้องศึกษาทั้งตัวแปรภาษา (Linguistic variable) คือ รูปภาษาที่จัดให้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ และตัวแปรสังคม (Social variable) เพื่อจะได้อธิบายได้ว่าทำไมภาษาจึงมีการแปร และแปรเปลี่ยนไปในลักษณะอย่างไร กอปรกับผลของการศึกษาดังกล่าวยังสามารถนำไปเป็นเครื่องชี้บ่งความความเป็นจริงในสังคมได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ในบทความนี้จะมุ่งพิจารณาเพื่ออธิบายตัวแปรทางสังคมเป็นสำคัญ โดยเน้นย้ำให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่มีต่อภาษา อันได้แก่ คุณสมบัติทางสังคมของผู้พูด เช่น อายุ เพศ ชนชั้น ชาติพันธุ์ และบริบททางสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และทำให้เข้าใจทั้งตัวภาษา ผู้ใช้ภาษาและสภาพสังคม วัฒนธรรมที่แวดล้อมผู้ใช้ภาษาซึ่งส่งผลให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง

อายุกับการใช้ภาษา

อายุเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้การใช้ภาษาของสังคมมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจาก ในทุก ๆ สังคม คนที่ต่างวัยกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกัน การใช้ภาษาของบุคคลในสังคมที่ต่างวัยกันก็ย่อมเปลี่ยนไปตามสภาวะของอายุและวัย อนงค์นาฏ บุญแก้ววรรณ (2545) ได้ศึกษา วิเคราะห์การใช้คำศัพท์และการแปรของภาษาไทยถิ่นใต้ในบุคคลสามระดับอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้นำอายุเข้ามาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งในตัวแปรสำคัญ ด้วยการตั้งสมมุติฐานว่า คนรุ่นอายุน้อย (อายุ 10-25 ปี) มีการแปรภาษามากกว่าคนรุ่นอายุมาก (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกผู้บอกภาษามา 36 คน แยกออกเป็นกลุ่มตามระดับอายุ ผลการวิเคราะห์การใช้ศัพท์ของบุคคลสามระดับอายุนั้น ผู้ใช้ภาษาระดับอายุที่1 (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) มีการใช้ศัพท์เดิมมากที่สุด ในขณะที่ผู้ใช้ภาษาระดับอายุที่ 3 (อายุ 10 -25 ปี) ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด ส่วนการแปรของภาษา ปรากฏว่ามีการแปรทั้งด้านเสียงและด้านศัพท์ ซึ่งการแปรด้านเสียงนั้นปรากฏพบในผู้ใช้ภาษาทุกระดับอายุ โดยเฉพาะผู้ใช้ภาษาระดับอายุที่ 3 (อายุ 10 -25 ปี) จะมีการแปรมากกว่าระดับอายุอื่นๆ สำหรับการแปรด้านศัพท์ พบว่ามีการแปรศัพท์ซึ่งภาษาไทยกรุงเทพฯ ในระดับอายุที่ 3 (อายุ 10-25 ปี) มากที่สุด นอกจากนั้นยังพบว่ามีศัพท์ที่ผู้ใช้ภาษาในแต่ละอำเภอใช้แตกต่างกัน และพบว่ามีศัพท์บางศัพท์มีแนวโน้มจะเลิกใช้ภาษาดังกล่าว

ผลงานของวันจรัตน์ เดชวิลัย (2550) ได้วิจัยเรื่องแนวโน้มการเลิกใช้คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต โดยนำอายุและวัยมาพิจารณาและเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญของภาษาจีนฮกเกี้ยน โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มคนภูเก็ตที่มีเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1. อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 อายุตั้งแต่ 35 - 50 ปี กลุ่มที่ 3. อายุตั้งแต่ 10 - 25 ปี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 36 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 108 คน และจัดทำแบบสอบถามตามบัญชีรายการคำศัพท์ 14 หมวดคำ จำนวน ทั้งหมด 373 คำ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษากลุ่มอายุที่ 3 (อายุ 10 - 25 ปี) มีระดับแนวโน้มในการเลิกใช้คำยืมระดับสูงสุด และมีการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในลักษณะการตัดคำเพิ่มคำหรือใช้คำไทยประสมคำจีน และคำภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าระดับกลุ่มอายุที่ 2 และ 1 ตามลำดับ ดังนั้นในอนาคตมีแนวโน้มในการเลิกใช้คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนสูง ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของลาบอฟ ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544,38) ได้กล่าวอ้างไว้สรุปได้ว่า เราสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้จากการแปรของภาษาในคนที่ต่างรุ่นอายุกัน ภาษาของผู้พูดที่มีอายุมากที่สุด สามารถเปรียบได้กับภาษาอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นกลาง ๆ ก็ถือว่าได้ว่าเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของคนรุ่นอายุน้อยก็ถือได้ว่าเป็นภาษาของอนาคต

ดังนั้น ในอนาคตผู้บอกภาษาในระดับกลุ่มอายุที่ 3 หรือคนระดับร่วมสมัยกลุ่มนี้จะเข้ามามีบทบาทในการนำภาษาอื่นมาแทนที่ภาษาเดิมที่ผู้ใช้ภาษาในกลุ่มอายุ 2 (อายุ 35 - 50 ปี) และระดับผู้ใช้ภาษากลุ่มอายุ 1 (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ได้คงใช้อยู่เป็นประจำ

ภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชาย : ความหลากหลายทางภาษา

เพศเป็นตัวแปรอิสระตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการแปรภาษา แม้แต่ภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายก็มีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันอันเป็นปัจจัยที่ทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง โรเมน (Romaine 1978, 155

อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544,49-50) ได้อธิบายไว้ "การจำแนกให้แตกต่างโดยเพศในภาษามีบทบาทสำคัญในกลไกการเปลี่ยนแปลงของภาษา และโดยส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงมีส่วนสำคัญในการริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือสานต่อให้มีการเปลี่ยนแปลง" ซึ่งในงานวิจัยของ เมชฌ สอดส่องกฤษ (2550) ได้ศึกษา "การใช้คำเรียกขานภาษาไทยและภาษาจีนในสมัยปัจจุบัน : การศึกษาเปรียบเทียบ" ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบโครงสร้างและการใช้คำเรียกขานในทั้งสองภาษา และเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของการเลือกใช้คำเรียกขาน ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำเรียกขาน

ผลการวิจัยพบว่า การเลือกใช้ คำเรียกขานในภาษาไทยและภาษาจีนมีความคล้ายคลึงกับภาษาอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เช่น ภาษา เวียดนาม ภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาพม่า เป็นต้น กล่าวคือ คำที่ใช้เป็นคำเรียกขานที่สำคัญได้แก่ ชื่อ คำ เรียกญาติและคำสรรพนาม ส่วนปัจจัยกำหนดการเลือกใช้คำเรียกขานที่สำคัญ คือ เพศ อายุ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ฐานะ และสถานภาพทางสังคม ซึ่ง "เพศ" เป็นปัจจัยแรกที่มีผลต่อการแปรภาษาจีน และคนจีนจะคำนึงถึงปัจจัยทางเพศมากกว่าสังคมไทย เช่น คำเรียกญาติในรุ่นเดียวกันที่มีอายุมากกว่าตนเองในภาษาไทยมีคำว่า "พี่" เพียงคำเดียว แต่ภาษาจีนมีคำที่เรียกพี่เพศชาย และหญิงแยกออกจากกันชัดเจนคือ 哥哥 "พี่ชาย" และ 姐姐 "พี่สาว" เช่นเดียวกันกับคำเรียกญาติในรุ่นเดียวกัน แต่อายุน้อยกว่าตนเองในภาษาไทยมีคำว่าน้อง" เพียงคำเดียว แต่ภาษาจีนมีคำเรียกพี่เพศชายและหญิงแยกอกจากกันชัดเจนคือ 弟弟 "น้องชาย" และ 妹妹 "น้องสาว" ซึ่งระบบคำเครือญาติในภาษาจีนมีการแบ่งแยกเพศเช่นนี้ทั้งระบบ ยิ่งไปกว่านั้นสังคมจีนยังให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากความคิดที่ว่าผู้ชายเป็นผู้สืบตระกูลของครอบครัว ดังนั้นคำเรียกญาติทางฝ่ายพ่อจะมีแบ่งเป็น 伯伯 "ลุง" กับ 叔叔 "อา" แต่คำเรียกญาติลักษณะเดียวกันฝ่ายแม่จะ

แต่สำหรับคำเรียกขานในภาษาไทยจะคำนึงถึงปัจจัยทางอายุมากกว่าสังคมจีน ดังจะเห็นได้จากระบบคำเครือญาติในภาษาไทยที่แบ่งตามอายุมากน้อยก่อน แล้วจึงแบ่งตามเพศ เช่น คำเรียกญาติรุ่นพ่อในภาษาไทย สำหรับผู้ที่อายุมากกว่าพ่อ (หรือแม่) มีคำว่า "ลุง"และ "ป้า" ส่วนผู้ที่อายุน้อยกว่าพ่อจะเรียก "อา" จึงเห็นได้ว่าภาษาไทยแบ่งตามอายุมาก่น้อยก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นค่อยแบ่งว่าเป็นเพศหญิงหรือชาย ยิ่งไปกว่านั้นด้วยเหตุที่สังคมไทยให้ความสำคัญกับญาติที่มีอายุมากมากกว่าญาติที่มีอายุน้อย ดังนั้นในกลุ่มญาติที่มีอายุมากจะมีการแบ่งออกเป็นเพศชายและเพศหญิง แต่ในกลุ่มญาติอายุน้อยกลับใช้คำเดียวกันไม่ว่าหญิงหรือชาย ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยให้ความสำคัญกับอายุเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือความแตกต่างระหว่างเพศ ดังนั้นจะเห็นว่า ปัจจัยที่กำหนดการเลือกใช้คำเรียกขานในภาษาไทยและภาษาจีน มี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน อาทิ เพศ อายุ สถานภาพส่วนตัว ทัศนคติ เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการแปรภาษาอีกประการคือ ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่อยู่นอกตัวผู้เรียกขานและผู้ถูกเรียก คือ สังคมวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าในคำเรียกขาน หมวดเครือญาติของคนจีน "เพศ" เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ภาษามีการแปรและมีการใช้คำที่มีหลากหลาย ซึ่งในการใช้คำที่แตกต่างกันโดยมี "เพศ" เป็นปัจจัยหลักส่งผลให้ภาษามีการแปร และการแปรดังกล่าวทำให้มีการใช้ภาษาได้หลากหลายรูปแบบอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาต่อไป

ภาษากับชนชั้นทางสังคม

ในทุก ๆ สังคมย่อมมีการแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ เป็นพวก ๆ และในแต่ละกลุ่มแต่ละพวกย่อม มีการแบ่งออกเป็นช่วงชั้น ซึ่งเรียกว่า "ช่วงชั้นทางสังคม" (Social Stratification) อารง สุทธาศาสน์ (2544,95,96) อธิบายคำว่า "ช่วงชั้นทางสังคม" ไว้คือ การกำหนดกลุ่มของบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านพฤติกรรมโดยมีปัจจัยทางด้านฐานะ การศึกษา ภูมิปัญญา อาชีพ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชั้นสังคมของไทยก็เสมือนกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับรายได้ การศึกษาและอาชีพด้วยนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) จึงนับว่า เป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภาษา เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในช่วงชั้นสังคมที่ต่างกันย่อมมีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันออกไป

ในสังคมตะวันตกมีการแบ่งชั้นสังคมโดยใช้รายได้ส่วนบุคคลเป็นเกณฑ์ ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540) ได้อธิบายไว้คือ ผู้มีรายได้สูงจะอยู่ในชั้นสังคมสูง ปานกลางอยู่ในชั้นสังคมปานกลาง และรายได้ต่ำอยู่ในชั้นต่ำ หรือชั้นแรงงาน ซึ่งในสหรัฐอเมริกา มีผู้พบว่าชั้นสังคมมีอิทธิพลต่อการออกเสียงตัว / r / ท้ายสระ เช่น คำว่า for, car, third, art, และคนที่อยู่ในชั้นสังคมยิ่งสูงจะสามารถออกเสียง / r / ในความถี่ที่สูง ดังนั้น การออกเสียง / r / ในภาษาอังกฤษของคนอเมริกันจึงกลายเป็น "รูปมีศักดิ์ศรี" (prestigious form) ซึ่ง "ศักดิ์ศรี" (prestige) คือ เป็นสิ่งที่ยอมรับ ที่นิยม และสังคมให้คุณค่า ด้วยเหตุนี้การแสดงออกด้วยศักดิ์ศรีจึงสามารถแสดงออกได้ทั้งพฤติกรรมอันได้แก่ การใช้เครื่องแต่งกาย การรับประทานอาหาร ฯลฯ แล้วการแสดงออกด้วยการใช้ภาษาในการสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม ก็นับว่าเป็นบุคคลที่มีศักดิ์ศรีในสังคมเช่นกันเช่นเดียวกับสังคมไทย บุคคลใดมีการใช้ภาษาในการสื่อสารที่ถูกต้องก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีรูปแบบการใช้ภาษาที่มีศักดิ์ศรีและมีศักยภาพการใช้ภาษาที่ดี อาทิในสังคมไทยจะให้ความสำคัญในการออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ว ให้ชัดเจน ถ้าบุคคลใดออกเสียงคำควบกล้ำไม่ชัดเจนก็จะถูกสังคมตำหนิ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชนชั้นสังคมมีผลต่อการแปรภาษาอันส่งผลให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของ ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ (อ้างถึงใน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และจันทิมา เอียมานนท์,85) เรื่อง การตอบรับคำขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบรับคำขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในภาษาไทย ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากแบบสอบถามชนิดเติมเต็มบทสนทนา (DCT) กลุ่มตัวอย่างของผู้พูดที่มีสถานภาพสูงกว่า ได้แก่ อาจารย์และหัวหน้างาน จำนวน 100 คน และผู้ที่มีสถานภาพต่ำกว่า ได้แก่ นักศึกษาและพนักงาน จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 200 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการตอบรับคำขอโทษทั้งสิ้น 12 กลวิธี คือ การเอ่ยถ้อยคำเชิงไม่ถือโทษ การปลอบใจ การหยอกล้อ การกล่าวโทษสิ่งอื่นหรือตัวเอง การเอ่ยขอโทษกลับ การกล่าวชม การแนะนำตักเตือน การเรียกร้องสิ่งอื่นตอบแทน การตำหนิ การซักถามต่อ การสั่ง และการคาดโทษ ดังนั้นจึงพบว่า ผู้ที่มีสถานภาพแตกต่างกันนิยมใช้กลวิธีการตอบรับคำขอโทษต่างกัน ทั้งนี้เพราะสถานภาพทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตอบรับคำขอโทษ

ส่วน จุฑาพรรธ์ ผดุงชีวิต (2550,288)' ได้เน้นย้ำอย่างชัดเจนในเรื่องของชั้นของสังคมกับการใช้ภาษากล่าวคือ ภาษามีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) สามารถใช้คำได้หลากหลาย

ตามสถานภาพของสังคม เช่น ในภาษาญี่ปุ่นนั้น คำจำนวนหนึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในสถานการณ์ที่แตกต่างกันบางครั้งขึ้นอยู่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง หรือผู้ที่ถูกพูดถึง เช่น มีชุดของคำหลายคำสำหรับคำว่า "ท่าน" หรือ "You" ในภาษาอังกฤษ ส่วนคำญี่ปุ่น คือ omae , kimi ,ariata, kisam และ anata-sama นอกจากนี้ คำที่ผู้ชายใช้กับคำที่ผู้หญิงใช้ก็แตกต่างกันด้วย คำบางคำใช้ระหว่างสามีและภรรยา เท่านั้น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ลึกซึ้งระหว่างสามีและภรรยาเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยให้มีการใช้ภาษาที่แตกต่างกันตามระดับทางสังคมที่ลดหลั่นกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าชนชั้นสังคมมีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาในสังคม อีกทั้งมีผลต่อการใช้ภาษา ทำให้มีการเลือกใช้ภาษาที่ลดหลั่นกันตามระดับที่สังคมกำหนด ทั้งนี้ก็เนื่องจากสภาพของโลกมีการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้ภาษาในหน้าที่หลากหลายและแนวใหม่มากขึ้น อาทิ ทำหน้าที่เป็นภาษามาตรฐาน เพื่อใช้สื่อความหมายไปในทางที่ดีขึ้น เหมาะกับสถานภาพและชนชั้นของผู้ใช้ภาษานั่นเอง

มิติทางภาษา กับชาติพันธุ์ของผู้พูด

คำว่า "ชาติพันธุ์" และ "ชาติพันธุ์วิทยา" เป็นคำใหม่ในภาษาไทย ซึ่ง อมรา พงศาพิชญ์ (2541)ได้อธิบายคำว่า ชาติพันธุ์ (ethnicity หรือ ethnos) ไว้คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน และบรรพบุรุษในที่นี้ หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปพรรณ (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อม ๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณ์ (ethnic identity) สำหรับในประเทศไทยกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญได้แก่ กลุ่มชาวมุสลิม กลุ่มชาวเขาเผ่าต่าง ๆ กลุ่มชาวเขมร กลุ่มชาวมอญ กลุ่มลาวโซ่ง กลุ่มชาวจีน กลุ่มชาวอินเดีย (ซิกส์) ฯลฯ กลุ่มดังกล่าวจัดเป็นชนกลุ่มน้อย ดังนั้นในชนกลุ่มน้อยจึงมีโอกาสถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมสูงทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภาษา เนื่องจากกลุ่มที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมด้อยกว่าจะรับเอาวัฒนธรรมจากกลุ่มที่มีความเจริญมาเข้ามาปฏิบัติ อันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสิ่งสำคัญทำให้เกิดการแทรกแซงของภาษาขึ้นได้ เรียกว่า "การยืม" และการยืมสามารถทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง อาทิ ภาษาอังกฤษที่พูดโดยชาติพันธุ์อื่น ซึ่งเต็มไปด้วยคำยืมหรือลักษณะอื่น ๆ ที่ยืมมาจากภาษากลุ่มชาติพันธุ์นั้น ถือว่าเป็นภาษาอังกฤษที่ถูกเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นภาษาอังกฤษอีกลักษณะหนึ่งหรือเรียกว่า "วิธภาษาของภาษาอังกฤษ" (ภาษาอังกฤษมีความหลากหลาย มีหลายแบบหลายประเภท) เช่น ภาษาอังกฤษของชาวสเปน ภาษาอังกฤษของชาวอินเดีย หรือ ภาษาอังกฤษของคนไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นหลายวิธภาษาของภาษาอังกฤษ

อิทธิพลจากกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ภาษามีลักษณะวิธภาษาหรือความหลากหลายทางภาษาส่งผลให้มีการแทรกแซงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่า นั้นสอดคล้องกับบทความของ พลวัฒ ประพัฒน์ทอง (ม.ป.ป.)

ใน "พลวัตทางวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานในประเทศไทย:การทบทวนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์" ที่กล่าวถึงกระบวนการพลวัตทางวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานในประเทศไทยที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ไว้กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์นี้มีการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม การใช้ภาษา ศาสนา วิถีชีวิต เป็นไปในลักษณะอยู่ภายใต้เงื่อนไขทางสังคมผ่านมิติทางเวลา และเปลี่ยนแปลงไปตามระบบความสัมพันธ์รัฐ-ชาติ จึงทำให้ชาวจีนยูนนาน หรือชาวจีนฮ่อที่เป็นชนกลุ่มน้อยในไทยนั้น มีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิต และการใช้ภาษา ซึ่งในส่วนการใช้ภาษานั้น "ชุมชนชาวจีนฮ่อ" มีการใช้ภาษาที่หลากหลาย ได้แก่ ภาษาจีนกลาง ภาษาไทยกลาง ภาษาไทยใหญ่ ภาษาลีซอ เป็นต้น แต่ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือ ภาษาจีนอิ่นหน่านหว่า ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan) ในกลุ่มภาษาจีนแมนดารินตะวันตกเฉียงใต้ (South Western Mandarin) ภาษานี้มีความใกล้เคียงกับภาษาจีนแมนดารินเพียงแต่การออกเสียงคำ และการใช้คำศัพท์ โครงสร้างภาษาดังกล่าวจึงมีความแตกต่างกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และกรณีที่ชาวจีนฮ่อ อพยพมาเป็นชนกลุ่มน้อยในไทย ส่งผลให้เอื้อต่อการใช้ภาษาไทยมากขึ้น โดยเฉพาะประชากรในหมู่บ้านรักไทย ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นไทยใหญ่ เด็ก ๆ มีแนวโน้มพูดภาษาไทยใหญ่ กอปรกับ มีการติดต่อค้าขายคนไทย จึงทำให้ชาวจีนฮ่อหรือชาวจีนยูนนานในปัจจุบันยังคงมีการใช้ภาษาจีนในบางกรณี แต่ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาเป็นภาษาไทยด้วยอีกกรณีหนึ่ง คือ มีการใช้ภาษาไทยเมือง (ล้านนา) และภาษาไทยภาคกลางบ้างเช่นกัน

ผลงานข้างต้นได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภมาส เอ่งฉ้วน (2537) ที่ได้ศึกษาคำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทย และเกาะปีนัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำเรียกญาติพื้นฐานและที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานในภาษาจีนฮกเกี้ยน ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนั้นผู้วิจัยได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจีนฮกเกี้ยน 5 จุด คือ ใน 4 ถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา และจังหวัดภูเก็ต ส่วนอีก 1 จุด คือในเกาะปีนัง ประเทศ มาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่า มิติแห่งความแตกต่างที่ทำให้คำเรียกญาติ และระบบคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนมี ความแตกต่างกันมี 6 ประการ คือ ระบบอาวุโส (รุ่นอายุ) สายเลือด อายุ ฝ่ายพ่อ/แม่ เพศ และการแต่งงาน เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำเรียกญาติ และระบบคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนทั้ง 5 จุดนั้น พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน เมื่อพิจารณาดูเฉพาะญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานแล้วปรากฏว่า จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่ต่างกันในเรื่องญาติพื้นฐาน (ความเป็นญาติพี่น้องที่ร่วมสายโลหิตทางบิดาหรือมารดา) ส่วนการใช้คำและระบบคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาจีนฮกเกี้ยนจังหวัดกระบี่ และการใช้คำและระบบคำเรียกญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานในภาษาจีนฮกเกี้ยน ในเกาะปีนังจะมีลักษณะที่ไม่คล้ายคลึงกับถิ่นใดเลย นั่นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาวฮกเกี้ยนในเกาะปีนังมีขนาดใหญ่กว่าใน 4 ถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย จึงทำให้วัฒนธรรมชาวฮกเกี้ยนที่เกาะปีนังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้ง ๆ ที่ภาษาจีนฮกเกี้ยนที่เกาะปีนังมีการสัมผัสภาษากับภาษามาลายูก็ตาม ซึ่งต่างจากชาวฮกเกี้ยนในประเทศไทยที่ถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมทางภาษาไปค่อนข้างมาก และมีแนวโน้มว่าจะลดลงอีกทั้งมีโอกาสที่จะให้ความสำคัญกับภาษาอื่นมากกว่าภาษาตนไปในไม่ช้า

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าชาติพันธุ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแปรภาษา ทำให้ภาษามีการปริวรรต และเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นผู้ตาม (Follower) กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีขนาดใหญ่กว่า

และด้วยอิทธิพลของการเรียนรู้ภาษากลุ่มใหญ่เช่นนี้ จึงทำให้เกิดการแทรกแซงภาษาขึ้นได้ ท้ายสุดนั้นอาจถูกกลืนกลายและถูกครอบงำ (Governed) ทางภาษา จนกลายเป็นความล่มสลายในอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนได้

การใช้ภาษากับบริบททางสังคม

ในสังคมที่มีประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ร่วมกันจำนวนมากนั้นจะมีการใช้ภาษาในการสื่อสารตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไป นับว่าเป็นสังคมทวิภาษาหรือพหุภาษา เช่น สิงค์โปร์ มาเลเซีย อินเดีย เป็นต้น ดังนั้นในการวิเคราะห์การใช้ภาษาในสังคมตามสภาวะความเป็นจริง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงตัวแปรด้านบริบททางสังคม (Social context) ดังที่ พิณทิพย์ ทวยเจริญ (2547,198-199) ได้เน้นย้ำให้เห็นว่าการใช้ภาษาในสังคมเอกภาษา ทวิภาษา หรือพหุภาษานั้น มีกระบวนการต่าง ๆ ที่อธิบายได้ไม่เหมือนกัน เนื่องจากในทุกสังคมมีลีลาการใช้ภาษา (Style) ที่หลากหลายขึ้นอยู่กับผู้พูดและผู้ฟังเป็นสำคัญ ฉะนั้นผู้พูดภาษาใดภาษาหนึ่งจึงไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกันตลอดเวลา แต่ต้องปรับการใช้ภาษาของตนตามตัวแปรตามสถานการณ์ (Situational variation) หรือแปรไปตามวจนลีลา (Stylistic variation) ในบริบทสังคมนั่นเอง ซึ่งบริบททางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟัง กาลเทศะ เรื่องที่พูด วัตถุประสงค์ และวิธีการสื่อสาร

ผลงานวิจัยเรื่อง "ความสุภาพในวัจนกรรมการขอร้องในภาษาไทย" ของ ปนัดดา เลอเลิศยุติธรรม (อ้างถึงใน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และ จันทิมา เอียมานนท์.2549,263-284) ได้ศึกษา "ความสุภาพที่ปรากฏในวัจนกรรมการขอร้อง" โดยรวบรวมข้อมูลจากบทสนทนาในสถานการณ์จริง บทสนทนาทางโทรทัศน์ และแบบสอบถาม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลวิธีการขอร้องที่ปรากฏนั้นมีทั้งลักษณะการแสดงวัจนกรรมในการขอร้องโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งการแสดงวัจนกรรมการขอร้องโดยตรงนั้นประกอบด้วย การใช้คำศัพท์แสดงการขอร้อง การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อย การให้เหตุผล และการสัญญา และในกรณีของลักษณะความสุภาพที่ใช้ในการสื่อสารนั้น พบว่าความสุภาพที่ปรากฏในวัจนกรรมการขอร้องทั้งวัจนกรรมตรง และวัจนกรรมอ้อมนั้น ได้แก่ การยกย่องผู้ฟัง การใช้คำลงท้าย การขอโทษ การแสดงการขอรบกวน การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อย การทำให้เป็นประโยคคำถาม การให้ทางเลือก และการกล่าวโดยอ้อม สำหรับปัจจัยแสดงความสุภาพนั้น ได้แก่ อายุและความอาวุโส สถานภาพทางสังคม ความสนิทสนม และระดับความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ร้องขอ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า "ความสุภาพในวัจนกรรมการขอร้องในภาษาไทย" ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษามีการแปรนั้นขึ้นอยู่กับบทบาททางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง อันสืบเนื่องมากจากอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมของสังคมด้วย เนื่องจากสังคมไทยมีค่านิยมหลัก คือ การให้เกียรติและการเคารพผู้อาวุโส ฉะนั้นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงต้องปรับการใช้ให้เหมาะสมกับบุคคล เหตุการณ์และสถานการณ์ด้วยเช่นกัน

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง กาลเทศะ วัตถุประสงค์ และวิธีการพูดในการสื่อสารแล้วนั้น ตัวแปรด้าน สังคมวัฒนธรรมและค่านิยม ก็นับเป็นตัวแปรอันสำคัญต่อการแปรภาษา ซึ่งงานวิจัยของ อภิวัฒน์ คุ้มภัย ได้เพิ่มปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมของผู้ส่งสารมาอีก 1 ตัวแปร โดยได้ศึกษาเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำในภาษาจีน" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำในภาษาจีน โดยผู้วิจัยได้รวบรวม

คำในภาษาจีนจำนวน 318 คำ จากหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศจีนระหว่างปี 2005-2006 มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ และจากการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไปนั้น ปัจจัยสำคัญมาจากสภาพสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสรุปปัจจัยได้ 6 ประการ ได้แก่ ในความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมในสังคม การใช้วิธีอุปมา การใช้คำคู่กัน และการใช้คำรื่นหู ในส่วนของทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำนั้นจำแนกได้ 5 ประเภทคือ ความหมายกว้างขึ้น ความหมายแคบลง ความหมายดีขึ้น ความหมายเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ยังพบว่า ความหมายเดิมของคำอาจถูกแทนที่ด้วยความหมายใหม่ และผลของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำดังกล่าวนั้นทำให้เห็นภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ วิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมจีนด้วยเช่นกัน

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษามีการแปรนั้น ได้แก่ ทางด้านสังคมวัฒนธรรม และวิธีการสื่อสาร อันมีผลมาจากสภาพสังคมมีความเจริญมากขึ้นโดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฉะนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า "การเปลี่ยนแปลงของภาษาควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม" นั้นเป็นจริง เพราะเมื่อความคิดความเชื่อของคนในสังคมเปลี่ยนไปก็ย่อมส่งผลให้ถ้อยคำภาษา และความหมายของคำดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน

ฉะนั้น สิ่งที่ปรากฏจากผลการวิจัยที่ได้นำมาเสนอมาทั้งหมดนั้น สามารถแสดงให้เห็นความเป็นจริงที่ว่า "ภาษามีการแปรและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา" ซึ่งพลวัตของภาษามีประจักษ์ให้เห็นอยู่ในคลังคำของภาษานั่นเอง จากแนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับคำกล่าวของ อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์ (2551,8) ได้กล่าวว่า "อยากขอร้องให้นักภาษาไทยทำใจกว้างขึ้น อย่ายึดติดกับตำราของบรมครูว่าถูกต้องเสมอ ภาษามีวิวัฒนาการวิชาความรู้ก็มีวิวัฒนาการเช่นเดียวกัน ความถูกผิดไม่ใช่อยู่ที่ใครเป็นผู้ว่าหรือผู้พูดอยู่ที่เหตุผลมากกว่าสิ่งใดทั้งหมด" ด้วยเหตุนี้ ในการศึกษาความหมายของคำหรือการใช้ภาษาในสังคมจึงเป็นต้องศึกษาว่ามีการใช้ภาษาในลักษณะใดบ้างในสังคมหนึ่ง ๆ อันได้แก่ การศึกษาตัวแปร ทางภาษา (language variation) การเปลี่ยนสภาวะของภาษา (language change) ตลอดจนการเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของภาษา (language function) ในสังคมต่างวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดเป็นการศึกษาและพิจารณารูปแบบของภาษาที่เป็นระบบเพื่ออธิบายการใช้ภาษาในสังคมอย่างเป็นเหตุเป็นผลนั่นเอง

สรุป

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาษานั้นมาจากตัวแปร 2 ปัจจัย ซึ่งปัจจัยอันดับแรกนับว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรภาษาเป็นอย่างมาก ได้แก่ คุณสมบัติทางสังคมของผู้พูด อาทิ อายุ เพศ กลุ่มชาติพันธุ์ และชนชั้นสังคม เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่สองคือ ปัจจัยด้านบริบททางสังคม ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟัง กาลเทศะ เรื่องที่พูด วัตถุประสงค์ วิธีการสื่อสาร และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ถ้านำไปวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยทางภาษาศาสตร์สังคม จัดว่าเป็นตัวแปรอิสระ(Independent variable) กล่าวคือ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดสิ่งอื่นให้มีการแปร แต่ตนเองไม่ถูกกำหนดโดยสิ่งใดในการวิเคราะห์ ดังนั้นตัวแปรดังกล่าวนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการแปรและเปลี่ยนแปลงไปของภาษา การศึกษาภาษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคมจึง เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้สนใจเกิดความกระจ่างและมีความเข้าใจในปรากฏการณ์ทางภาษาตามพลวัตของสังคมที่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะได้คำตอบในที่มาของปัญหาการใช้ภาษาในสังคมแล้ว ผลของคำตอบยังเป็นแนวทาง

ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ภาษา และแก้วิกฤตไม่ให้เกิดสถานการณ์ความล่มสลายทางภาษาให้สูญหาย กอปรกับเป็นแนวทางในการศึกษาภาษากับวัฒนธรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่เป็นมรดกของมนุษยชาติในแต่ละชุมชนภาษาต่อไป

อ้างอิง

จุฑาพรรธ์ ผดุงชีวิต. (2550). **วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์.** กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปนัดดา เลอเลิศยุติธรรม. (2549). ความสุภาพที่ปรากฏในวัจนกรรมการขอร้อง ใน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และจันทิมา เอียมานนท์, (บรรณาธิการ). **พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน.** (หน้า263-284).กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง. (ม.ป.ป.). **พลวัตทางวัฒนธรรมของชาวจีนยูนนานในประเทศไทย : การทบทวนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://museum.mfu.ac.th/download-pdf/chineseinthai.pdf (วันที่ค้นข้อมูล : 28 สิงหาคม 2553)

พิณทิพย์ ทวยเจริญ. (2547). **ภาพรวมของการศึกษาสัทศาสตร์และภาษาศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2549). การตอบรับคำขอโทษของผู้พูดที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในภาษาไทย ใน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และจันทิมา เอียมานนท์, (บรรณาธิการ). **พลวัตของภาษาไทยปัจจุบัน.**(หน้า83-107).กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมชฌ สอดส่องกฤษ. (2550). **การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยและภาษาจีนในสมัยปัจจุบัน : การศึกษาเปรียบเทียบ.**(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://metchs.blogspot.com/2010/03/use-of-address-terms-in-modern-thai-and.html (วันที่ค้นข้อมูล : 25 สิงหาคม 2553)

วันจรัตน์ เดชวิลัย และทวนธง ครุฑจ้อน. (2550). **แนวโน้มการเลิกใช้คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต (รายงานการวิจัย).** ภูเก็ต : สงขลานครินทร์วิทยาเขตภูเก็ต.

ศรีศักร วัลลิโภดม สังคมวัฒนธรรมไทย **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฯ เล่มที่** 16.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://encyclopedia/สังคมและวัฒนธรรมไทย/#ref (วันที่ค้นข้อมูล : 30 กันยายน 2553).

ศุภมาส เอ่งฉ้วน. (2537).**คำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทย และเกาะปีนัง.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิวัฒน์ คุ้มภัย. (2549,มิถุนายน - พฤศจิกายน).การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำในภาษาจีน, **วารสารอักษรศาสตร์,** 27 (1), หน้าที่ 7-26.

อนงค์นาฏ บุญแก้ววรรณ.(2545). **วิเคราะห์การใช้ศัพท์และการแปรของภาษาไทยถิ่นใต้ในบุคคลสามระดับอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541).ชาติพันธุ์ใน **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฯ เล่มที่ 23.**(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก http://guru.sanook.com/encyclopedia/ (วันที่ค้นข้อมูล : 25 สิงหาคม 2553).

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). **ภาษาศาสตร์สังคม(sociolinguistics).**พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). **ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). **พินิจไทย ไตรภาค ปฐมภาค:ภาษา.** กรุงเทพ ฯ : สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม วโรตม์สิกขดิตถ์.(2551).กึ่งศตวรรษการวิจัยภาษาไทยตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์ ในการ **สัมมนาเอกลักษณ์ภาษาไทย : กึ่งศตวรรษการวิจัยภาษาไทยตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์**(หน้า8). กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.